

En skjønn identitet

En samling om kjønns mangfold

Innledning til lærerne

Denne Link-samlingen handler om kjønns mangfold. Overordnet del av læreplanen introduserer tre tverrgående temaer. Ett av disse er folkehelse og livsmestring, hvor kjønn og seksualitet inngår. Videre er følelser, kropp, grenser, seksualitet, rettigheter og handlingskompetanse tematisert i kompetansemålene for hvert trinn.

Kjønns- og mangfoldsperspektivet har blitt betydelig større siste årene, og skolen er en viktig arena for å spre kunnskap om tematikken. Den første rapporten om transpersoners levekår og livssituasjon i Norge (van der Ros, 2013) viser blant annet til manglende kunnskap i skole om hvordan det er å være et barn med en annerledes kjønnsidentitet. Skolen er også en plass hvor lhbt-elever (lesbiske, homofile, bifile og transpersoner) ofte opplever utestenging, homofobisk erting og seksuell trakassering. Bifile, homofile og elever med et utypisk kjønnsuttrykk blir også ofte mer mobbet i skolen (Hegna, 2007; Roland og Austad, 2009), og unge skeive med minoritetsbakgrunn er ei spesielt sårbar gruppe (bufdir.no).

Kunnskap om, og arbeid med å belyse kjønns og seksuelt mangfold er derfor viktig – og kan være med

å forebygge fordommer, mobbing, og trakassering – og skape rom for at alle kan få være det mennesket man er. For dersom man ikke anerkjennes for den man er, kan skammen lett ta plass. Dette kan medføre både fysiske og psykiske vondter, og føre til at mennesker ikke tør leve ut sitt virkelige jeg. Over tid kan dette være tungt å bære. I en undersøkelse utført på Agder, viser det seg at nærmere 70 % av transpersonene i undersøkelsen har eller har hatt, selvmordstanker, og 27 % har forsøkt å ta sitt eget liv. Videre viser også undersøkelsen at selvmordsforsøk blant respondentene er høyere både for lesbiske, homofile og bifile i Agder, sammenliknet med nasjonale studier. I tillegg er andelen selvmordsforsøk særlig høy blant unge under 25 år (Skeives levekår i Agder kvantitativ og kvalitativ levekårsstudie - 2018).

Selv om skolene både kan og bør bruke andre profesjoner og interesseorganisasjoner i arbeidet med tematikken, tenker vi at det også tilhører lærerrollen. Som nevnt er det tematisert i kompetansemålene direkte og indirekte på alle trinn (Udir.no). I tillegg vil det å jobbe med temaet skape trygghet og handlingskompetanse som behøves for å ta opp temaer som hører innunder her, også når situasjoner dukker opp utenom timeplanfestet tid, slik det gjerne gjør i praksis.

Det handler om mer enn bare det du ser

Når vi snakker om kjønn, er det lett å tenke at det er to kjønn, gutt og jente. Antagelsen om at alle mennesker faller inn under to fullstendige adskilte kategorier som dette, kalles heteronormativitet. Dette inkluderer også antagelsen om at den eneste «normale» samlivsformen er mellom to mennesker av motsatt kjønn, og at hvert kjønn har en naturgitt riktig måte å være gutt eller jente på. Normene i samfunnet er i stor grad med på å definere hva som er typisk kvinnelig og mannlig. Hva som er ansett for å være mannlig og kvinnelig har imidlertid variert gjennom historien og mellom kulturer, men tidlig blir vi bevisst normene for hva som forventes av oss i lys av dette.

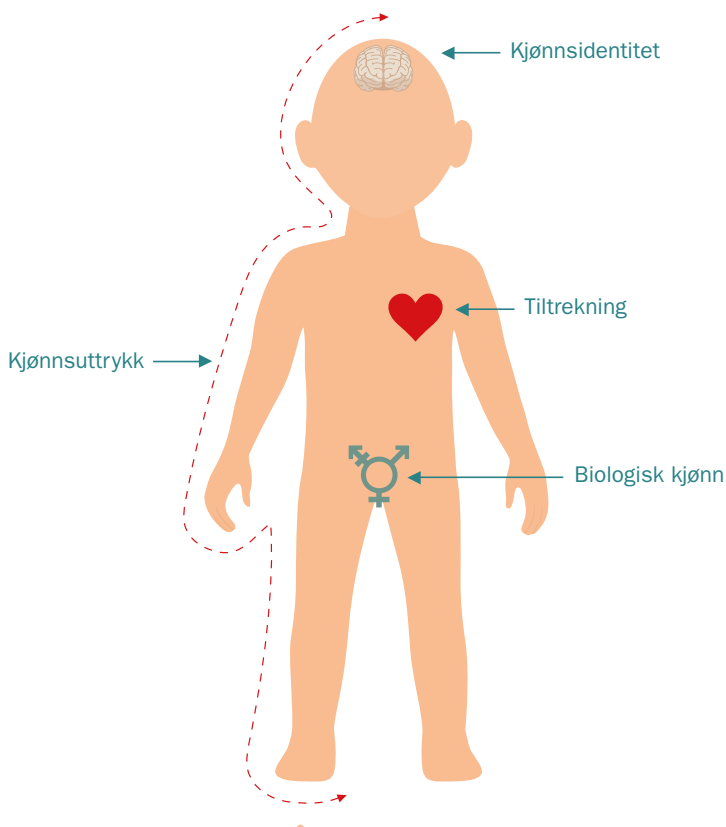
En person som er født gutt og opplever og tenker seg selv som gutt, kan vi si har et biologisk kjønn som er likt med sin **kjønnsidentitet**, og han kalles da cisperson (bufdir.no). Dersom han også har interesse for å leke med biler, så kan vi også si at han har et **kjønnsuttrykk** som harmoniserer med forventningen omgivelsene flertallet har til gutt.

En del mennesker opplever imidlertid at det kjønn de er tilskrevet ved fødsel, ikke stemmer overens med hva slags person de selv ser og opplever seg som. Det kan for eksempel være et at man er født gutt, men identifiserer seg som, og ønsker å leve som en jente. Kjønnsidentiteten er da en annen enn det biologisk kjønn, og en vanlig betegnelse for dette er transperson (bufdir.no).

I tillegg kan vi og snakke om **seksuell identitet eller tiltrekning**. Det handler om hvilke mennesker du tiltrekkes av, og forelsker deg i. Her er det imidlertid viktig å huske på at det er en forskjell på kjønnsidentitet og seksuell identitet. De fleste som definerer seg som lesbiske, homofile eller bifile har en kjønnsidentitet som samsvarer med deres biologiske kjønn, og er som regel ikke transpersoner. På samme måte er det ikke slik at transpersoner orienteres seksuelt og tiltrekkes av personer med samme kjønn, eller at de oppfatter seg som homofile, lesbiske eller bifile.

Det finnes altså flere måter å være kvinne/mann, gutt/jente på. Dette gjelder både for homofile, heterofile, lesbiske, bifile og transpersoner. Kjønn og seksualitet er med andre ord ikke binært. Det er ikke enten/eller. Noen ganger er det både/og.

Tilsammen utgjør dette et kjønnsmangfold, og vi er alle en del av dette mangfoldet på en eller annen måte. Vi har latt oss inspirere av "Genderbreadperson" og

utviklet vår egen lille venn vi kaller «En skjønn identitet» som skal illustrere nettopp dette.

Å åpne opp for at vi alle er en del av et kjønnsmangfold, er ikke det samme som å tenke at det er kjønnsnøytralt. Det skal være lov og greit å føle seg hjemme i tradisjonelle kjønnsforventninger, gutter som vil leke med biler og jenter som leker med dukker. Poenget med å understreke at vi alle er en del av et kjønnsmangfold, er at de barna som har en identitet og preferanser som harmoniserer med hva omgivelsene tradisjonelt forventer, også er en del av dette kjønnsmangfoldet (Arntzen og Renolen).

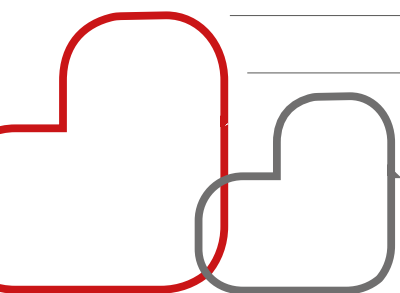
Imidlertid er det gjerne slik at de som viser oss at det er et kjønnsmangfold, er de som skiller seg ut fra flertallet. Det er gjerne de som bryter med "normene" og oppfatningene vi har av hvordan gutter og jenter skal være, de som er synlige; de vi ser; som gutten som identifiserer seg som jente og ønsker gå i kjole. Samtidig er det også enkelte som bryter med forventninger og normer, som ikke tør å leve ut den de er, og bruker mye krefter og tid på å skjule den de er, som ikke er synlige. De som bidrar til å synliggjøre dette mangfoldet, både synlig for oss (og de usynlige) er som vi ser av tall vist innledningsvis, ekstra sårbare (Arntzen og Renolen) Og dersom vi er med på å opprettholde for sterk heteronormativitet, kan det føre til at mennesker som har en annen seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk enn «normen», opplever å ikke passer inn

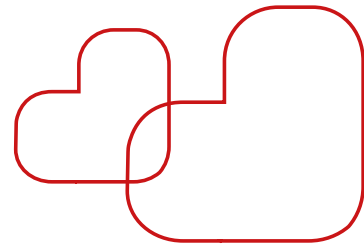
i en av boksene/normene - inn i det som er «normalt» og forventes. Og for mange er det selve normbruddet som oppleves tyngst når de velger å gå en vei som ikke er forventet. Å oppleve man bryter normer, kan ofte medføre sterke krefter, da det å høre til, ha en tilhørighet, en plass for alle, er betydningsfullt for alle mennesker.

Poenget med samlingen og modellen er derfor å belyse at kjønn og seksualitet er sammensatt, mye er naturlig – det er et mangfold. I denne LINK samlingen ønsker vi at du sammen med elevene dine reflekterer over nettopp det. Vi er alle en del et mangfold og alle er mer enn det vi ser – la alle få lov å være den man er, og tenke mangfold som en selvfølgelighet - alle skal få ha sin “skjønne identitet”, kunne være den man er, uten at man skal kategorisere eller definere noen.

Dersom en slik selvfølgelighet rundt kjønns mangfold skal få rotfeste, kreves det at man kontinuerlig jobber med kunnskap og holdninger, både med seg selv som voksen, og med elevene. Skolen har derfor en viktig oppgave i å skape forståelse for og kunnskap om dette fine mangfoldet. Samlingen skal bygge selvtillit og selvfølelsen hos elevene, det skal være plass til alle, da det å høre til, uansett hvem du er, er grunnleggende viktig for alle mennesker.

LINK samlingen er laget for å passe for elever helt fra 1 klasse og ut videregående skole. Når det gjelder navnet vi har gitt vår venn, kan det derfor hende at de aller minste kanskje synes «identitet» er et vanskelig ord. Vi tenker i så fall at det kan invitere deg som lærer til å ta en refleksjon sammen med dem om hva det handler om. Eventuelt kan du erstatte det med noe som fungerer bedre for deg og dine elever. Det velger du selv.

Mål for samlingen

Målene for LINK

Å bidra til styrket selvbilde

Å bidra til opplevelse av tilhørighet

Å bidra til mestring

Kompetansemål for samlingen

Kunnskap: Fokus på kjønns- og seksuelt mangfold er viktig for å gi trygghet, frihet og stolthet til å være det mennesket man er. Samlingen ønsker å øke kunnskap på tema, samt refleksjon rundt normer og holdninger.

Ferdighet: Kunne reflektere over at det er et mangfold innen kjønn og seksualitet, og reflektere og jobbe med holdninger og normer til tematikken. Hva kan jeg og vi gjøre sammen for å bidra til et inkluderende fellesskap hvor alle opplever tilhørighet uansett hvem de er?

Verdier: Alle skal oppleve å føle seg trygge samt føle frihet og stolthet over å være det mennesket de er.

Alle har en plass og tilhørighet i flokken.

Innledningsritual:

Start hver samling på samme måten. Spill gjerne musikk, tenn lys, pynt med blomster, håndhils på alle, eller gjør andre hyggelige ting. Poenget er å signalisere at dette er en link-time, og at link-timer er annerledes enn andre timer. Forslag til musikkfilm: *"I am Me"* med Willow Smith

Dagens gullkorn

Alle forteller om en hyggelig ting de har opplevd siden sist samling. Husk at det er små og enkle hverdagsgledene vi er på jakt etter, ikke grense-sprengende happeninger.

Presentasjon av tema

Lærer presenterer dagens tema, helt kort. Si noen få setninger om hva samlingen skal handle om. Her kan man plukke ut noe av det som står i innledning til læreren, og bruk gjerne filmen *"En skjønn identitet"* som inngang til tema. Innledningen skal bare spore elevene på tematikken og bør derfor ikke ta mer enn noen få minutter.

Husk å minne elevene om at hvis noen har behov for å snakke med noen etter samlingen, vil det bli mulighet for det. Sammen med krøll og kast-arket skal det deles ut et skjema som alle elevene skal fylle ut og levere. Dette gjelder for alle samlingene som tilhører «På godt og vondt». Før man kaster lappene på skyteskiven skal læreren samle inn skjemaet fra alle elevene. Læreren må følge opp innen få dager dersom en elev ønsker

samtale. Dersom elevene skriver at de ønsker å snakke med en voksen som ikke har anledning, så må læreren kontakte eleven for å finne andre løsninger.

Vi snakker om tema

Alternativ 1:

Bruk gjerne utarbeidet Power Point (PP) som utgangspunkt for samtale om temaet. Under PP-bildene fins det støttespørsmål du kan bruke i samtalen med elevene. Du kan også lage egne spørsmål, men det er viktig at spørsmålene er åpne. De skal legge til rette for refleksjon og felles undring og utforskning. Vi er ikke på jakt etter fasitsvar, men ønsker at barn/unge skal få satt ord på egne tanker, følelser og meninger.

Det ikke er et poeng å komme gjennom alle bildene. Hvis elevene har mye å snakke om til noen av bildene, er det viktigere å bruke tid på disse, enn å avbryte og forte seg videre for å rekke alt.

Alternativ 2: For de eldste

Vis klippet *"All that we share"*, reklamefilm fra TV2 Danmark

Etter filmklippet reflekter med elevene over hvor lett det er at vi setter folk i bås basert på egne fordommer og ytre kjennetegn. Og videre, hvordan denne kategoriseringen lett kan skape kunstige skiller mellom oss mennesker.

Knytt dette til dagens tema som er kjønns mangfold, og hvordan man gjerne kategoriserer her også.

Spørsmål som man kan reflektere med eleven om etter film er:

- Hva vil det egentlig si å sette folk i båser? Få elevene til å forsøke å definere uttrykket og komme med eksempler.
- Setter vi mennesker i båser når vi snakker om kjønn?
- Hvordan føles det å bli satt i båser av andre?
- Kan det å "plassere" folk på denne måten, uten å kjenne dem, begrense friheten deres? I så fall hvordan?
- Kan båstenkning være begrensende for oss selv?
- Hva kan få oss til å se gjennom eller forbi båsene og se alle for den de er?

Vi jobber med tema. Velg, vrak og tilpass

Her kommer mange ulike oppgaver du som lærer kan velge mellom. Det er ikke meningen å gjøre alt som er foreslått. Velg de oppgavene som passer best for din gruppe og for deg som gruppeleder. Vi anbefaler likevel at du velger oppgaver som gjør det mulig å jobbe med temaet på ulike måter, både gjennom aktivitet og samhandling, lek og latter og ikke bare gjennom å snakke.

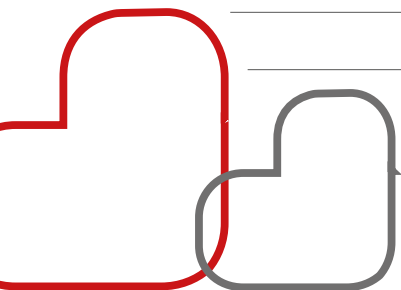
Dersom du jobber med tema over tid, kan du og velge de ulike filmene som ligger i PP under «vi snakker om tema» å jobbe gruppevis med, da de tar opp ulike undertemaer og utfordringer innenfor temaet. Disse videoene har vi derfor også lagt inn som forslag under oppgaver.

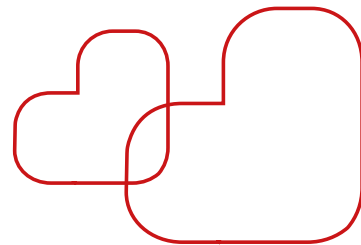
I tillegg finnes det andre samhandlingsoppgavene å velge mellom. Velg de som passer både med tanke på alder, og med tanke på hva som passer i akkurat din klasse. Noen oppgaver vil kanskje passe bedre for

de yngste, og noen for de større elevene, vi har derfor skrevet inn forslag til trinn på enkelte av dem. Men du står selvsagt fritt til å bruke oppgavene slik det måtte passe din elevgruppe best.

Vi anbefaler at klassen deles i grupper og at gruppene får ulike oppgaver, på den måten får man ulike innspill når oppgavene til sist skal tas opp i full klasse. Men man står også fritt til å gjennomføre en oppgave med alle i klassen samtidig. Det er flere ulike oppgaver å velge mellom, slik at man også kan velge å jobbe med temaet over flere samlinger. Det kan være nyttig da det er en del av kompetansemålene på alle trinn.

Et skjønt mangfold (2-4 klasse)

Vi tegner mennesker, og alle på gruppen får hver sin "Skjønne Identitet" som de skal fargelegge (ligger under ressurser til denne samlingen).

Samtal etterpå om ting de fleste mennesker har til felles, for eksempel: hjerte, blod, hjerne, tanker, fantasi, følelser, noe vi liker, noe vi liker mindre og noe vi ikke liker osv. Styr samtalen inn på at vi mennesker har mye til felles, og noe som ikke er likt, noe som gjør oss hver og en unike. Det er et mangfold, og vi er alle en del av dette mangfoldet.

Andre spørsmål dere kan reflektere omkring kan være:

- Er det slik at alle mennesker ser like ut?
- Er alle kroppene like?
- Ser alle gutter like ut?
- Ser alle jenter like ut?
- Er alle mennesker gutter eller jenter?
- Liker gutter bare å leke med gutter?
- Liker jenter bare å leke med jenter?
- Forelsker alle gutter seg i jenter?
- Forelsker alle jenter seg i gutter?
- Kan alle som har lyst til det gå med bukse?
- Kan alle som har lyst til det gå med kjole?
- Hvorfor er det viktig at man kan like det man vil, se ut eller kle seg som man vil eller forelske seg som man gjør?
- Hvorfor er det viktig å få lov å være akkurat slik man er?
- Hvordan kan alle være med på å skape klassemiljø der det er lov å være den man har lyst å være?

Lærer kan avrunde samtale med å snakke om at tegningene og oppgaven skal vise oss at vi er alle forskjellige. Dette gjelder også når det gjelder kjønn som vi jobber med i dag. Det finnes flere ulike måter å tenke kjønn på. Tegningene henges opp i klasserommet etterpå, for å minne oss på at alle har en plass, i vår klasse er det et skjønt mangfold.

Alle har en plass (2-4 klasse)

Vi klipper ut og leker med papirdukker (under ressurser finner du "En skjønn identitet - papirdukke med klær").

La elevene klippe ut og leke med papirdukkene med klær som følger med. Snakk med elevene om de tenker de ulike figurene er gutter eller jenter, eller kanskje det ikke er så lett å se på papirdukkene hvilket kjønn de er?

- Hvorfor tror dere papirdukken er laget slik?

Snakk med elevene om hva de fleste mennesker har til felles, for eksempel: hjerte, blod, hjerne, tanker, fantasi, følelser, noe vi liker og noe vi ikke liker, liker mindre osv.

Andre spørsmål dere kan reflektere omkring kan være:

- Er det slik at alle mennesker ser like ut?
- Er alle kroppene like?
- Ser alle gutter like ut?
- Ser alle jenter like ut?
- Er alle mennesker gutter eller jenter?
- Liker gutter bare å leke med gutter?
- Liker jenter bare å leke med jenter?
- Forelsker alle gutter seg i jenter?
- Forelsker alle jenter seg i gutter?
- Kan alle som har lyst til det gå med bukse?
- Kan alle som har lyst til det gå med kjole?
- Hvorfor er det viktig at man kan like det man vil, se ut eller kle seg som man vil eller forelske seg som man gjør?
- Hvorfor er det viktig å få lov å være akkurat slik man er?
- Hvordan kan alle være med på å skape klassemiljø der det er lov å være den man har lyst å være?

Avrund samtalen med at vi mennesker har mye til felles, og noe som ikke er likt, noe som gjør oss hver og en unike, men tilsammen utgjør dette et skjønt mangfold. Dette gjelder også når det gjelder kjønn og ulike måter å tenke kjønn på. Papirdukkene kan godt henges opp i klasserommet til pynt, og for å minne klassen på at alle har en plass uansett hvem de er.

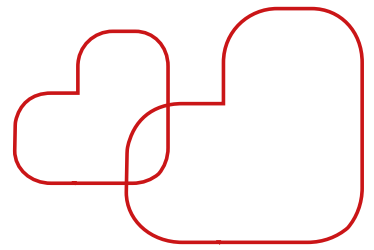
«Se og reflekter» (2-6 klasse)

Del klassen i grupper, og se animasjonsfilmen om "Sam" – en animasjonsfilm om en transperson.

Etter samtalen kan du be elevene snakke gruppevis om hvilke tanker de fikk da de så videoen.

Forslag til spørsmål:

- Hvilke tanker fikk dere på gruppen?
- Hva handler filmen om?
- Hvordan tror dere Sam i filmen har det inni seg?
- I start av film?
- Til slutt av film?
- Er det slik at man kan se utenpå mennesker hvilket kjønn den andre opplever å være inne i seg?
- Hva kunne vi sagt til Sam som gjorde at han fikk det bedre inni seg?

«**Se og reflekter**» for alle – men passer godt fra 5 klasse og oppover.

Del klassen i grupper, og se musikkfilmen HollySiz, "The light". Passer for alle aldre, men fin til de eldste:

Etter samtalen kan du be elevene gruppevis snakke om hvilke tanker de fikk da de så videoen.

Samtal om spørsmålene sammen med alle gruppene:

- Hvilke tanker fikk dere på gruppen?
- Hvordan tror dere gutten i filmen har det inni seg?
- Hva tror dere gutten i filmen ønsker?
- Hva tenker faren tenker?
- Hvorfor tror dere pappa ´n reagerer slik han gjør?
- Hva kunne vi sagt eller gjort her i klassen for at hovedpersonen i musikkvideoen skulle oppleve å ha det bra med seg selv?
- Hva kunne vi sagt til pappa ´n?
- Hva kan vi gjøre og si for at alle kan oppleve at det er greit å være seg selv?
- Hva kunne vi sagt eller gjort her i klassen for at hovedpersonen i musikkvideoen skulle oppleve seg inkludert?

«**Se og reflekter**» for alle – men passer godt fra 5 klasse og oppover.

Del klassen i grupper, og se musikkvideoen "Edwin" av The blacksheeps.

Etter samtalen kan du be elevene snakke gruppevis om hvilke tanker de fikk da de så videoen. Samtal om spørsmålene sammen med alle gruppene:

- Hvilke tanker fikk dere på gruppen?
- Hvordan tror dere gutten i filmen har det inni seg?
- Hva tenker dere om faren?
- Hvorfor tror dere pappa ´n reagerer slik han gjør?
- Hva kunne vi sagt eller gjort her i klassen for at hovedpersonen i musikkvideoen skulle oppleve å ha det bra med seg selv?
- Hva kan vi gjøre og si for at alle kan oppleve at det er greit å være seg selv?
- Kan vi alltid se utenpå andre mennesker hvem de opplever å være?
- Hva kan vi gjøre for å inkludere andre for den de er?
- Hva kan vi si?
- Hvordan kan være mot hverandre?

Klassens Toleranseregnbue

Formål: Å utvide klassens toleranseregnbue – og tåle og romme mangfoldet vi alle er en del av

Utstyr: Blyanter, sakser, Tegn en stor regnbue til å henge på vegg og ta ut hjerter til elevene (hjerter finnes under ressurser for samlingen)

Den voksne kan innlede med å si at regnbuen og dens mange farger er blitt et symbol på mangfold, og nok er kjent for de aller fleste elevene. Legger vi til ordet toleranse, får vi "toleranseregnbue".

- Hva kan klassen si og gjøre for at klassens toleranseregnbue blir størst mulig og favner et mangfold der vi tolererer hverandres ulikhet - og alle opplever seg inkludert og verdsatt for den man er?

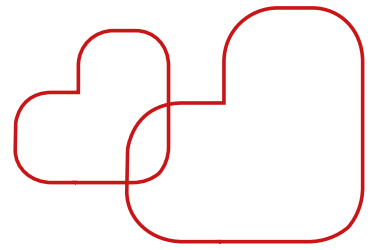
Denne kan være en oppgave for hele klassen, eller en gruppe. Gruppen(e) skal drøfte sammen og skrive tankene deres inn i hjertene.

Stikkord for å hjelpe gruppen(e) i gang kan være:

- Hva kan vi si med ord, og vise med handlinger for å utvide toleranseregnbuen? Hvordan kan vi fysisk innrede klasserom/skole for å inkludere alle? Har vi litteratur/kunstverk som illustrere mangfold her hos oss?

Elevene skriver stikkord på sine hjerter.

Lærer hører til slutt med de ulike gruppen(e) hva de har skrevet. Elevene henger opp hjertene sine under klassens toleranseregnbue som et symbol på at det er klassens toleranseregnbue. Videre refleksjonsspørsmål når alle gruppene har hengt opp hjertene kan være:

- Hvilke følelser kan man ha når man har plass under toleranseregnbuen?
- Hva slags følelser kan man ha dersom man er utenfor toleranseregnbuen?
- Hva kan få mennesker ut av regnbuen?
- Kan språk inkludere eller ekskludere?
- Hva kan det skyldes at mennesker har ulike bredde i sin egen toleranseregnbue?
- Hva kan du gjøre for å være med å utvide toleranseregnbuen til klassen?
- Hva kan vi som klasse gjøre for å utvide toleranseregnbuen i vår klasse?
- Kan vi se på andre om de opplever å være inne i toleranseregnbuen eller utenfor? Hvordan?
- Hvordan tenker elevene det vil være å være i en klasse med bred toleranseregnbue kontra smal?

Lærer kan avslutte oppgaven oppsummere tilslutt hvordan ord og handlinger kan gjøre toleranseregnbuen vår smal eller bred.

Tipsplakat til lærerne - Hjertering

Formål: Skape bevissthet om hva de voksne kan si eller gjøre for at alle skal føle det er plass til de i klassen vår

Utstyr: Tegnesaker, Ring av hjerter plakat (se under ressurser).

Elevene er kloke og har viktige tanker. I denne oppgaven skal derfor elevene drøfte og skrive tips inni hjertesirkelen, til lærere, om hva de voksne kan si eller gjøre for å hjelpe elever med å oppleve seg velkommen for den man er.

Kan de voksne si/gjøre noe som kan gjøre det lett for alle å være den man er? Kan de voksne si/gjøre noe som gjør det vanskelig å være den man er?

Tipsplakat for elevene – Hjerteringøvelse

Formål: Skape bevissthet om hva elevene selv tenker de som klassekamerater kan si eller gjøre for at alle skal føle at de har en plass i klassen uansett hvem de er.

Utstyr: Ring av hjerter-plakat, tegnesaker

Tegn og skriv tips om hva dere og deres medelever kan si og gjøre for at alle skal føle de er en del av et mangfold hvor alle er like mye verdt

Hvilke ord og handlinger kan være med å skape en større ring av hjerter? Hvilke ord og handlinger kan være med å skape en mindre ring av hjerter?

Snakk om filmen «Se oss» For de eldste

”Se oss” er en informasjonsfilm laget av skeiv ungdom som handler om kjønns mangfold. I filmen deler ni personer mellom 18 og 27 år sine personlige tanker og erfaringer. De snakker om hva det vil si å være trans, om å komme ut og om å bli tatt på alvor.

Man må sette av god tid da filmen varer i (26 min, kan evt. kortes ned). Etter filmen kan klassen først deles i smågrupper som drøfter hver for seg før man drøfter med hele klassen.

Forslag til hva gruppene kan reflektere over:

- Hva tenker dere om hovedpersonene i filmen?
- Personene i filmen snakker om ulike måter å forstå kjønn på, snakk litt det.
- Hva ville dere sagt til hovedpersonene om det var en venn av dere?

Etterpå kan lærer snakke med de ulike gruppene om hva de pratet om. Hvordan kan vi skape et klassemiljø/skolemiljø hvor alle tør å være den de er slik hovedpersonene i filmen ønsker?

Før og nå, billedoppgave - fra 5 klasse og oppover.

Gruppen søker på nett etter klassebilder, gjerne et fra 50-60 tallet og et eksempel på klassebilde fra nå.

Reflekter over følgende:

- Kan dere se hvem som er jenter og hvem som er gutter på bildene?
- Er det vanskelig eller lett å se hvem som er gutter og hvem som er jenter på de ulike bildene?
- Hva avgjør om dere tenker det er gutt eller jente dere ser?
- Er det sånn at man alltid kan se hvilket kjønn andre er?
- Var kjønnsforskjellene mer eller mindre tydelige på noen av de ulike bildene?
- Kanskje kan bildene vise oss at forventningene til hvordan en gutt eller jente «bør» se ut, kan endres over tid. Hvorfor tror dere at det er slik?
- Hvordan er det i dag: Syns dere det er forventninger/normer for hvordan gutter og jenter helst skal se ut og oppføre seg?
- Kan dere gi noen eksempler på de forventningene?
- Er det greit å bryte med forventningene til hvordan man «bør» se ut som henholdsvis gutt og jente i vår klasse? På skolen vår?
- Hvordan reagerer andre på dette?
- Tenker dere det er lett eller vanskelig å bryte med forventninger?
- Kan vi endre noe slik at det kan bli lettere å bryte forventninger?

Oppgaven er ment å hjelpe elevene til å reflektere over normer og fordommer som gjerne finnes ift. kjønns og seksuelt mangfold. I forlengelsen av dette kan man snakke om at noen har en annen kjønnsidentitet, opplever seg som noe annet enn biologisk kjønn.

Og videre at kjønnsuttrykk, hvordan man uttrykker kjønn gjennom klær, handling osv. også påvirkes av sosiale forventninger, og endres over tid.

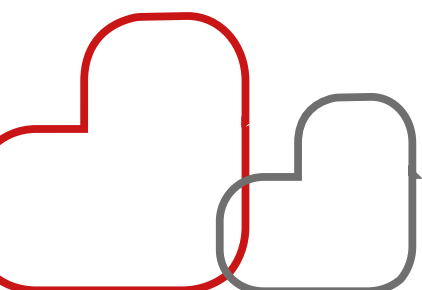
«Tenk utenfor boksen» (ungdomsskolen)

Før oppgaven starter kan lærer godt starte med å si litt om hva normer er. Normer er uskrevne regler, og varierer i tid og sted. Kan variere fra samfunn til samfunn og fra person til person. Du kan godt vise til ulike normer for å eksemplifisere, som f. eks at vi har normer for hvordan vi skal sitte i klassen, sitte ved middagsbordet osv. Deretter kan man lede klassen inn på at normer kan også være med å begrense og ekskludere, før man introduserer klassen for oppgave som er:

Hvilke normer og forventninger har vi til kjønn?

Etter innledningen deles elevene inn i mindre grupper, som får utlevert et eksemplar av arbeidsarkene «jenteboks» og «gutteboks» (ligger under ressurser).

Forklar elevene at boksene skal være et symbol på hva vi ofte forventer som guttete/mannlig og jentete/kvinnelig. Be gruppene reflektere og fyller inn ord og beskrivelser de tenker hører hjemme i «jenteboksen» og i «gutteboksen». Gi gruppene ca. 10-15 min til dette arbeidet.

Lærer hjelper gruppene i arbeidet og går rundt til alle for å høre på diskusjonen. Deretter samles gruppene, og lærer hører på én og én gruppe og deres forslag om hva som hører til i de to boksene. Først tas en runde med eksempler på «jenteboksen» og deretter en runde med eksempler på «gutteboksen».

Lærer har laget to bokser på tavla/smartbord, og fyller inn med ord underveis.

Når boksene til læreren er fylt ut, snakker klassen i fellesskap om det som står i boksene:

- Hva tenker elevene når de ser ordene i de to ulike boksene?
- Er det forskjell på ordene i «gutteboksen» og «jenteboksen»?
- Hvilke typer jenter passer inn, og hvilke typer gutter passer inn i disse boksene/normene/forventningene?
- Kan noe være negativt med å tenke to bokser slik som dette?
- Hvordan tenker dere det kan det oppleves å ikke føle man passer i noen av disse boksene?
- Kan to bokser som dette være ekskluderende tenker dere? I så fall, på hvilken måte?

Lærer visker så ut boksen, og lar bare ordene stå på tavla. Da vil ordene stå «uten vegger»

Etterpå kan du drøfte med elevene:

- Kan boksens vegger virke begrensende?
- Kan det forhindre noen i å være den man er? I så fall på hvilken måte?
- Kan det å plassere noen i bås, at er man gutt så er man slik eller slik osv. være ekskluderende på noen måte?

- Kan språk være med å opprettholde «innboksing»?
- Hvordan kan vi skape et klassemiljø hvor alle kan være seg selv uten at man må høre hjemme i noe boks?

«Tenke utenfor boksen» (ungdomsskolen)

Før oppgaven starter kan lærer å si litt om at å inkludere alle for den man er handler om hvordan vi er mot hverandre og hva vi sier. Men det kan og handle om hvordan vi innreder skoler og hva vi har av materiell, kunst, litteratur osv... Dette er også ting som kan også være med å opprettholde en smal eller bred forståelse av kjønn. Deretter kan lærer introdusere elevene for følgende spørsmål:

Hvordan er skolen vår innredet og utformet med tanke på å romme et kjønns mangfold?

Del klassen i grupper. Etter innledningen deles elevene inn i mindre grupper, og hver gruppe får utlevert et eksemplar av arbeidsarket (ark med «jenteboks» og «gutteboks» ligger under ressurser). Forklar elevene at boksene er et symbol på hva vi ofte forventer som guttete/mannlig og jentete/kvinnelig.

La gruppene enten drøfte eller gå en runde på skolen for å se hvordan de tenker skolen er utformet og hva som finnes av materiell. Det kan være fysisk utforming (f.eks. toaletter/garderobe), utstyr, materiell, kunst (f.eks. er det kunst/plakater som representerer et kjønns mangfold?), litteratur (f.eks. litteratur på bibliotek) osv. Her kan elevene selv også finne ut av hva de vil se etter. Be gruppene fyller inn ord de tenker hører hjemme i «jenteboksen» og i «gutteboksen».

Gi gruppene ca. 15 min til dette arbeidet.

Etterpå drøfter lærer med alle:

- Hva fant dere ut av?
- Er det noe som dere tenker hørte hjemme i «jenteboksen» og i «gutteboksen»?
- Var det noe som kunne passe i begge boksene?
- Ift det vi har snakket om ift kjønns mangfold. Fant dere noe dere tenker er bra her på skolen?
- Har dere tanker om hva skolen kan gjøre for at vi skal inkludere flere for den de er? (kunst/plakater, litteratur, utforming osv.)
- Ift det vi har snakket om i dag ift kjønns mangfold, kan noe av det dere har sett virke begrensende og ekskludere noen? I så fall på hvilken måte?

Vær deg selv (ungdomsskolen)

Gjennomføring: Elevene deles i grupper på tre og tre.

Spill av videoen «*I am Me*» med Willow Smith for elevene. Spør elevene om hva de tenker sangen handler om ut fra hva de hørte. Deretter får de ulike gruppene forskjellige oppgaver:

1) Lage sang eller rap

Gruppen lager en sang/rap som handler om å tørre være seg selv, om å bryte med kjønnsnormer eller om å respektere hverandre fordi vi er et fint mangfold. Hjelp gjerne elevene i gang med idemyldring. Elevenes endelige produkt kan fremføres foran klassen, og/eller tekstene kan henges opp i klasserommet som en viktig påminner.

3) Lag en verdiplakat til klassen

Gruppen lager en verdiplakat som forteller hvordan vi skal ha det her i klassen for at alle skal kjenne de er en skjønn identitet akkurat slik de er. Hjelp gjerne elevene i gang med idemyldring

Elevenes endelige produkt kan fremføres foran klassen, og/eller tekstene kan henges opp i klasse-rommet som en viktig påminner.

2) Lag et dikt

Gruppen lager et dikt som handler om å tørre være seg selv, det å bryte med kjønnsnormer eller at vi skal respektere hverandre fordi vi er et fint mangfold. Hjelp gjerne elevene gjerne i gang med idemyldring

Elevenes endelige produkt kan fremføres foran klassen, og teksten henges opp i klasserommet som en viktig påminner.

Bare for gøy

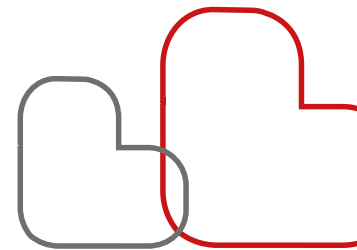
Det er et poeng at alle skal le i løpet av en Link-time, også når vi snakker om vanskelige ting, ja kanskje særlig da.

Fokusøvelsen 1-2-3-1

Først kan du la hele klassen være et lag mens lærer er den andre parten. Du sier En, klassen svarer To, du sier Tre og klassen sier En. Så fortsetter dere med lærer- To, klassen- Tre, lærer – En, klasse- To osv. Etter en liten stund bytter man ut To med et klapp og prøver det en liten stund.

Kilde- og inspirasjonsliste:

- Arntzen, Marion og Renolen, Mona "Prinsesse Ivar – om barn og kjønnsidentitet (2019)
- Røthing, Åse (2013): Selektiv inkludering og fravær av sex', i *Holdninger, levekår og livsløp - forskning om lesbiske, homofile og bifile*. Universitetsforlaget
- Røthing, Åse og Stine Helena Bang Svendsen (2009): *Seksualitet i skolen: perspektiver på undervisning*. Cappelen Damm
- Genderbread persom; <https://www.genderbread.org/>
- Roland, Erling og Gaute Austad (2009): *Seksuell orientering og mobbing*. Universitetet i Stavanger
- Rosa kompetanse; <https://www.foreningenfri.no/rosa-kompetanse/rk-skole/>
- Snakk om det! Strategi for seksuell helse (2017-2022) https://www.regjeringen.no/contentassets/284e09615fd04338a817e1160f4b10a7/strategi_seksuell_helse.pdf
- https://www.regjeringen.no/contentassets/284e09615fd04338a817e1160f4b10a7/strategi_seksuell_helse.pdf
- Samtaler med helsesykepleier/sexologisk rådgiver i Birkenes kommune; Jorunn Eikeland Olsen og Helsesykepleier/sexologisk rådgiver Tone Bjørnson Aanderaa v/Helsestasjon for kjønn og seksualitet, Oslo kommune
- Seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnskarakteristika, www.bufdir.no
- Skeives levekår i Agder kvantitativ og kvalitativ levekårsstudie - 2018
- [Skeiv-i-Agder_Kortversjon_redusertstoerrelse.pdf](https://www.bufdir.no/Skeives-levek%C3%A5r-i-Agder-kvantitativ-og-kvalitativ-levek%C3%A5rsstudie-2018.pdf)
- Trygghet, mangfold, åpenhet. Regjeringens handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk 2017–2020 [lhbti_handlingsplan_web.pdf](https://www.regjeringen.no/contentassets/284e09615fd04338a817e1160f4b10a7/trygghet_mangfold_åpenhet.pdf)
- Oppgavene «Før og nå» og «Tenk utenfor boksen» er inspirert og utviklet i lys av undervisningsmaterieell fra <https://sexopolitikk.no>
- Oppgaven «Í am Me» er inspirert og utviklet i lys av Rosa kompetanse skole/Welcoming Schools sitt undervisningsopplegg https://assets2.hrc.org/welcoming-schools/images/general/WS_Lesson_-_Story_and_Song_Gender.pdf
- Van der Ros, J. (2013) Alskens folk. Lavekår, livssituasjon og livskvalitet for personer med kjønnsidentitetsproblematikk. Likestillingssenteret: <https://likestillingssenteret.no/wp-content/uploads/2016/02/Alskens-folk.pdf>

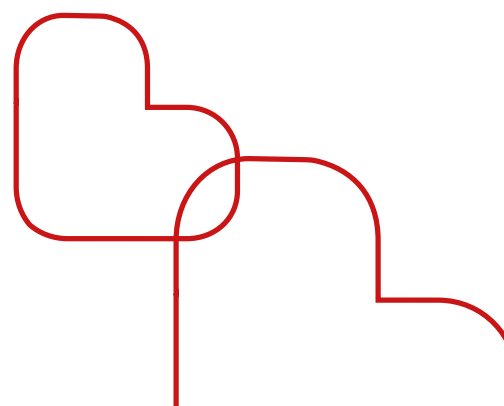
Krøll og kast oppgaven
Kjønns mangfold

Svar på en eller flere oppgaver

1. Hva kan «En skjønn identitet» figuren minne oss på?

2. Det finnes mange måter vi kan forstå kjønn på, husker du noen?

3. Hva kan du eller klassen gjøre for å skape et godt klassemiljø der alle føler de kan være den de er? Skriv ned tre ting:

Noen å snakke med?

I dag har vi snakket om et tema som for noen kan være vanskelig eller leit. Dersom du ønsker å snakke med noen her på skolen etter denne samlingen, skal vi hjelpe deg med det.

Kryss av nedenfor det som passer for deg!

Elev:

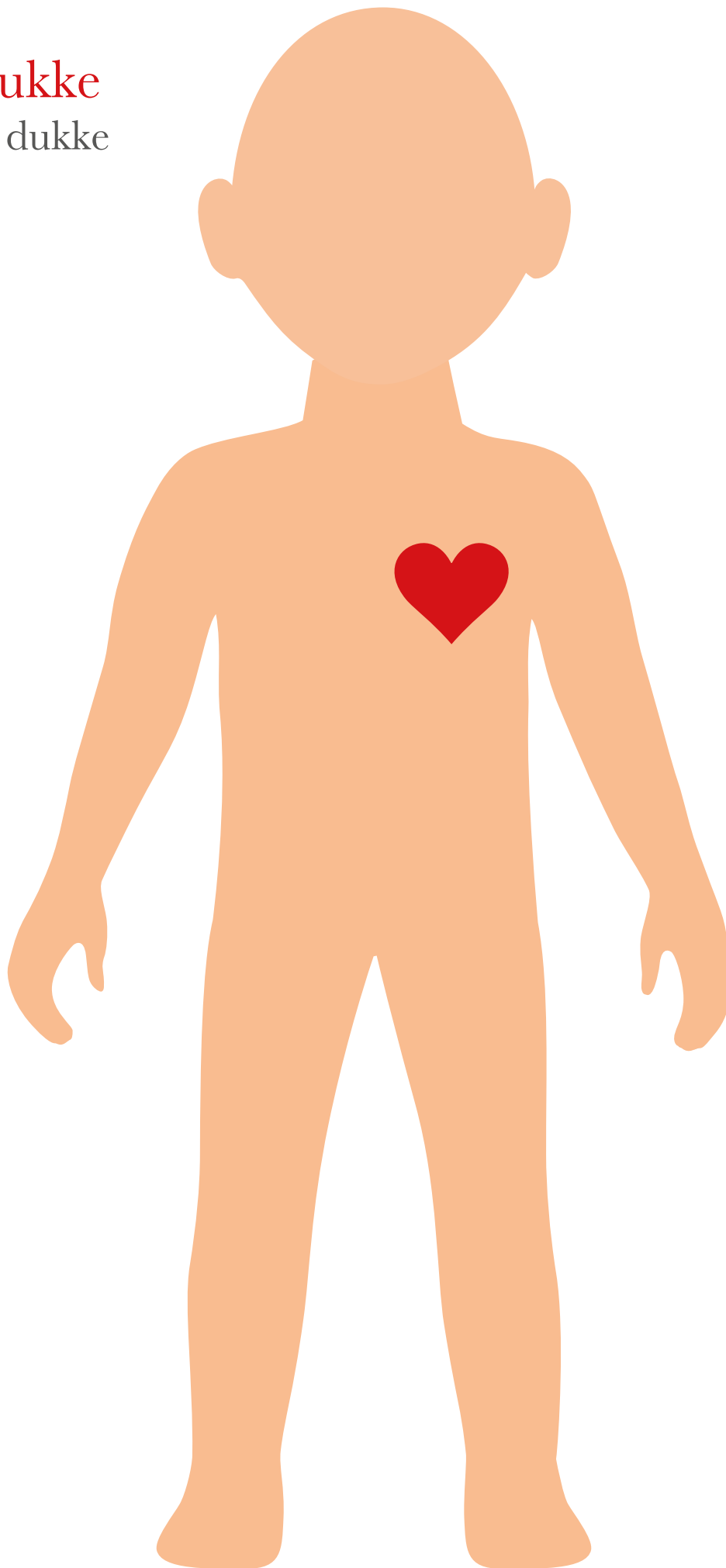
Trenger ikke å snakke med noen:

Trenger å snakke med noen:

Hvem ønsker du å snakke med: _____

Papirdukke

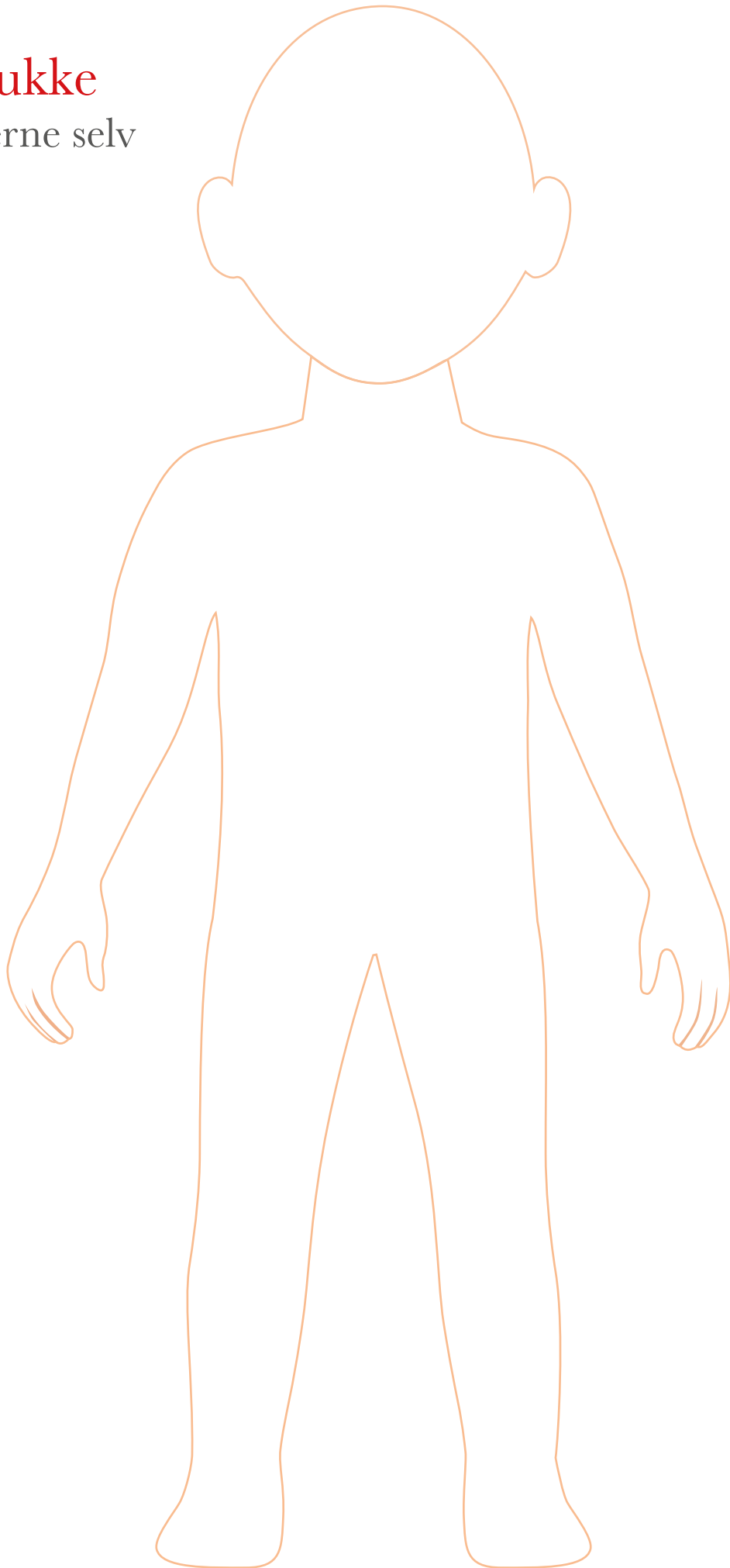
Klipp ut dukke
og klær.

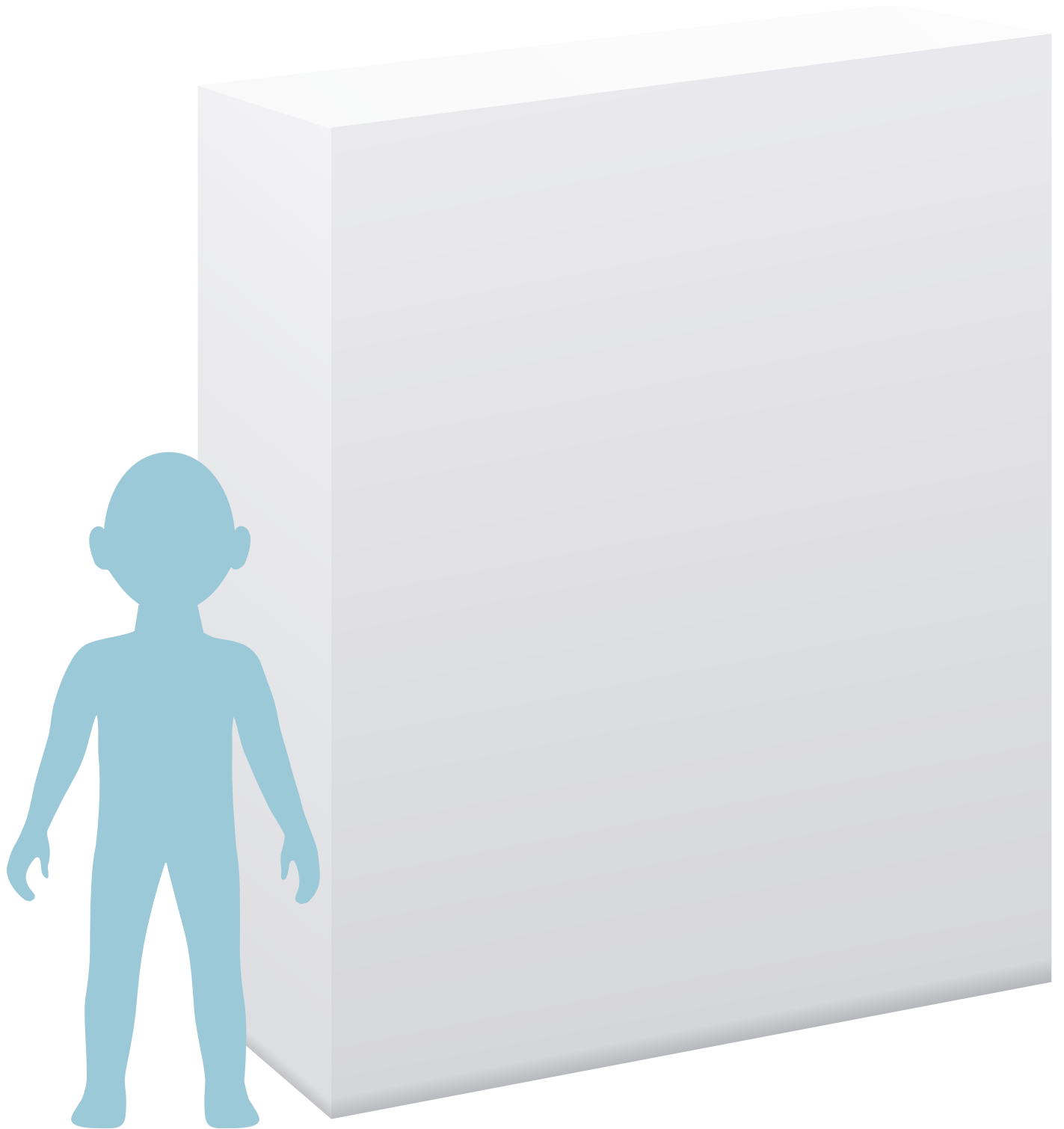

Papirdukke

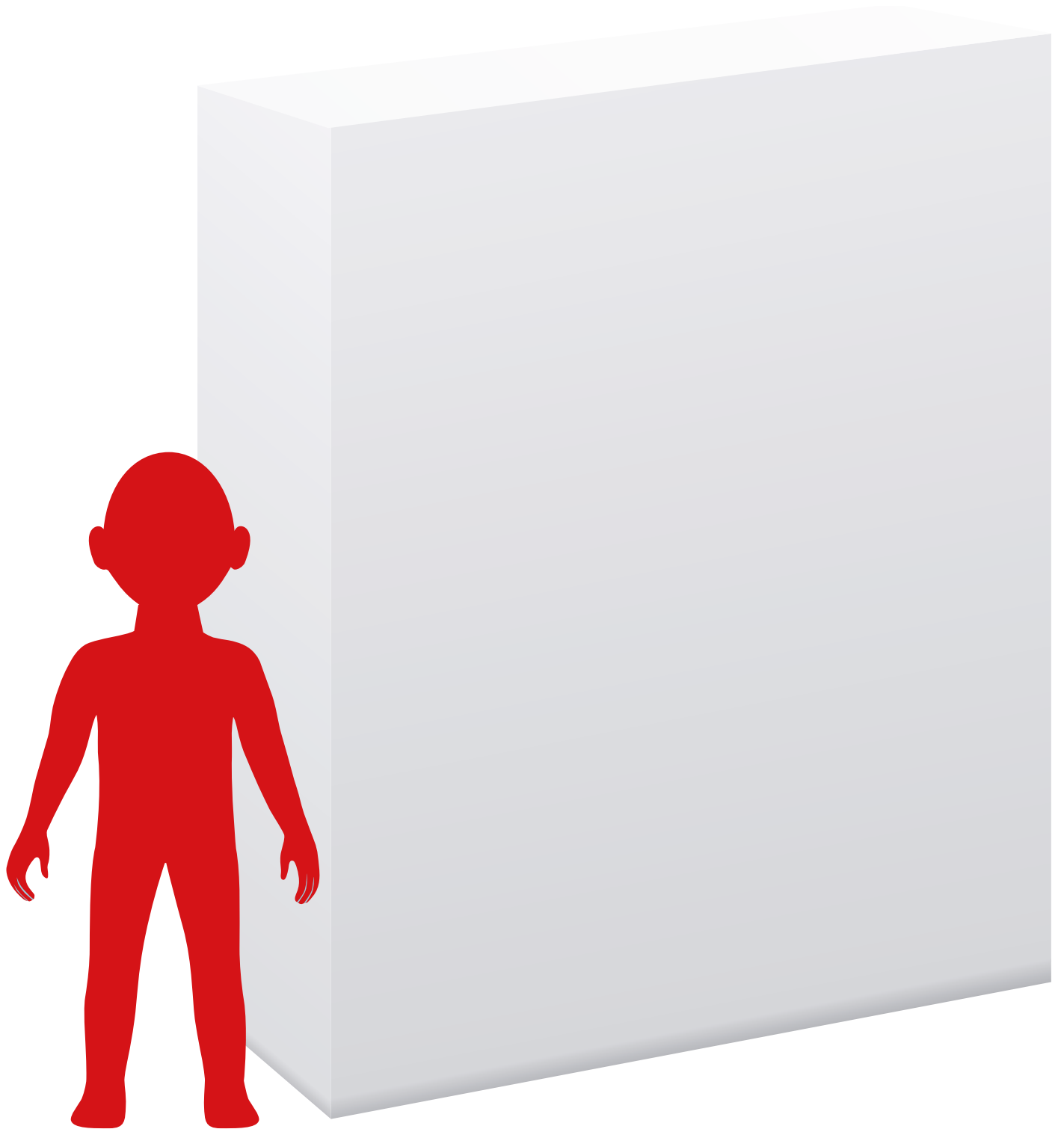
Tegn klærne selv

Tenk utenfor boksen

Tenk utenfor boksen

Hjertering

Tips til hva dere voksne som jobber på skolen kan si og gjøre for at alle skal føle seg inkludert i klassen akkurat for den man er:

A circular arrangement of colorful watercolor hearts in shades of red, orange, yellow, green, blue, and purple. In the center of the circle, there are ten horizontal red lines for writing.

Hjertering

Tips til hva vi elever kan si og gjøre for at alle skal føle seg inkludert i klassen akkurat for den man er:

A circular arrangement of colorful watercolor hearts surrounds a central writing area. The hearts are in various colors including red, orange, yellow, green, blue, and purple. The writing area consists of ten horizontal lines for text.

Hjerner til klassens toleranseregnbue

